

БЛОГ-БЛОГЕР-БЛОГОСФЕРА В ПСИХОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Гудінова І.Л.

Гудінова І.Л. Блог-блогер-блогосфера в психологічних дослідженнях
В статті подано теоретичний огляд проблеми створення та ведення інтернет-щоденників (блогів). Дана класифікація видів щоденників, що створює повну картину передісторії виникнення даного феномену. Виділено функціональні особливості блогосфери та блогерства як такого.

Ключові слова: інтернет-щоденник, подія, самопрезентація

Гудінова И.Л. Блог-блогер-блогосфера в психологических исследованиях
В статье дан теоретический обзор проблемы создания и ведения Интернет – дневников (блогов). Дана классификация видов дневников, что создает полную картину предистории возникновения данного феномена. Выделены функциональные особенности блогосферы и блогерства как такового.

Ключевые слова: интернет дневник, событие, самопрезентация.

Gudinova I. L Blog – blogger – the blogosphere in psychological research
In the article the theoretical review of problem of creation and conduct is given the Internet – diaries (blog). Classification of types of diaries is given, that creates the complete picture of pre-history of origin of this phenomenon. The functional features of blog sphere and blog are selected as such.

Key words: internet is a diary, event, selfpresentation.

Не тільки людина веде щоденник, але і щоденник веде її.

Дослідженням Інтернет-щоденників та їх проблем (перша їх поява зафіксована 1992 р.) займаються такі автори: М.С. Уваров (1998), Д. Сулер (1998), Кастель (2000), К.С. Пігров (2002), І.В. Кузін (2002), Р. Лейбов (2003), К. Кобрін (2003), М.А. Алізар (2004), Є. Горний (2004), А. Носік (жанрова специфіка блогів 2005), Котін (2005), Т. О'Рейли, І.В. Кузнецова (2009) та ін. На даний момент вважають, що складність дослідження в Інтернеті полягає в постійному його еволюціонуванні та новітності даного феномену.

Блог (англ. blog, від web log, віртуальний «мережовий журнал чи щоденник подій») – це вебсайт, основним змістом якого є регулярне дописування коротких записів (залежно від їх погодинної значимості), додавання зображень чи мультимедіа. Блоги, маючи авторську належність, бувають особистими, груповими чи загальними, а за змістом – тематичними чи загальними. Окрім цього, вони можуть об'єднуватися у мережі блогів за тематичними ознаками чи за іншими критеріями.

Більш докладне визначення цьому феномену (блогу) ще не дали, але, його можна вважати: «ресурсом життєтворчості та самопрезентації»; «літописом особистого життя», на відміну від форумів де учасники обмінюються думками з конкретно запропонованої теми; «відстійником вражень»; «маренням недосвідченої душі» (Блок); «по ту сторону добра та зла» (Ф. Ніцше); «потокем життя»; «самотністю у натовпі»; «самопізнанням через когось»; «світлими та темними сторонами життя» «органайзером хаосу свідомості»; «життям всередині себе»; «душепопечителем»; «духовним шляхом»; «діалогом з «Я»»; «капсулою часу»; «кристалізатором цінностей»; «тусовкою»; «іміджем»; «грою»; «спектаклем»; «баловством»; «графоманством»; «показухою»; «розвінчуванням себе»; «духовно-практичним освоєнням дійсності» та ін. Жанрова характеристика Інтернет-щоденників складається з «душевної розмови», «базікання», «світської бесіди», «сповіді – джерела емоційної підтримки», «проповіді – лідера думки», рідше каяття чи розкаяння, «вчорашнього завтра». З огляду на дані визначення можна сказати, що спектр сприйняття дуже широкий і тому дослідження мають широкий інтерпретаційний матеріал. [13].

Блог, на даний момент, вважають новим видом приватної віртуальної власності, який є доступним та невичерпним інформаційним ресурсом, що тільки потребує певних механізмів урегулювання «приватних інтересів». Ірина Каспе, досліджуючи такі підходи, як «приватне» та «публічне», намагалась з'ясувати як конструється – реконструється – перекоustruється «приватне». Так, зазначає вона, приватною можна вважати зону, за межами якої залишаються «влада», «соціальні норми», «громадські заборони», «інтерсуб'єктивна реальність», «кимось нормована мова» [6]. Якщо вважати блог деякою приватною власністю доступною багатьом, то чому б не облаштувати її як свій «дім» (симбіоз будинку та телевізора) з усіма зручностями. Пропаганду «віртуального будинку», як «актуального простору блогіста», поділяють не всі. Так, на думку Ю. Лотмана, такі «віртуальні будинки» нагадують «булгаківський дім» [7]. Його думку про двояке відношення (скоріше шкодить психіці, ніж ні) до «віртуального світу», як до потустороннього «віртуального образу», який породжують блогери, поділяють дуже багато психологів, філософів, релігійників.

Далі, в центрі нашої уваги постає М. Міхеєв який у дослідженні щоденників Росії XIX-XX віків виділив два види щоденникових текстів, які прослідковуються і в Інтернет-щоденниках: *перед-текст* – в його розумінні це текст в незакінченому, чернеточному вигляді, до якого автор планує повернутися, щоб переписати чи доповнити його, тут важлива принципова незавершеність такого типу тексту. І *его-текст* – у якому

суттєві обидві ознаки: а) це текст про себе самого, тобто об'єктом обставин є життя самого блогіста, і б) текст, написаний з суб'єктивної блогерської точки зору, тобто людиною з егоцентричною позицією. Під визначення **его-тексту** підпадає не тільки щоденниковий, але і мемуарний текст, де відчутний часовий відступ від описуваних подій. Сюди ж додаються листи – з відступом від автокомунікації, тобто адресованість самому собі і висунутою на передній план діалогічною направленістю вислову. Можна зазначити, що его-тексти і стають для нас об'єктом дослідження, оскільки як віртуальна особистість має суто знакове відображення.

Логічно, що автором мережевого щоденника керує своєрідний азарт (звідси і поняття его-текст), усвідомлення своєї експансивності, щось нахшталт інстинкту захоплення нових територій. Автор отримує позитивний зворотній зв'язок, коли розуміє, наскільки пластичний матеріал, з яким він працює. Говорячи метафорично, віртуальний простір легко набуває обрисів його віртуального тіла [8].

Відомий дослідник психології Інтернету Д. Сулер, в одній із своїх статей [9], перерахував його специфічні характеристики: обмежене сенсорне переживання; анонімність і множинність особистості; зрівнювання статусів; розмивання просторових меж; подовження та конденсація часу; необмежена доступність контактів; постійна фіксація альтернативних світів та світу снів; відчуття «чорної прірви». Такі узагальнення психологічних особливостей сприйняття віртуального простору можуть трансформуватись в онтологічні постулати. Разом з тим, в онтологічній перспективі можна розгледіти не тільки віртуальний простір, але й агентів, діючих в ньому та утворюючих його.

Далі, це ж питання в своїй статті «Онтологія віртуальної особистості» розглядає Є. Горний. Більшість перерахованих вище властивостей віртуального простору автор атрибутує і віртуальній особистості. Така особистість, в його розумінні, безтілесна, анонімна та багатоліка в своєму прояві і в цілому існує в парадигмі самовинахідництва. Він відмічає, що за відсутністю у віртуальної особистості тілесності, ми змушені розуміти її як знаково дієву субстанцію: «Важлива не природа носія, а ефект, який виникає у психіці певним комплексом знаків» [3].

Унікальна особливість повсякденного середовища інтернет-щоденників (онлайн-щоденників) полягає у тому, що їх автор постійно займається в них публічною самопрезентацією, переймається своїм моральним удосконаленням і самоусвідомленням, піклується про своє духовно-моральне життя, про свою соціалізацію. Тут відображення життєвої події у слові стає структурованим упорядкуванням життєвої ситуації, бо саме слово відкриває нові смислові «території».

Відтак, *віртуальна особистість* (ВО) виявляється такою, що сама конструює свій життєвий простір, самостійно регламентує час та темп спілкування. ВО (автор щоденника), повторимось, постає в Інтернеті безтілесною інтелектуальною субстанцією, множинною за своїми психологічними ситуативними проявами – «масками».

Для чого потрібна маска людині, який механізм її вибору? На думку психологів, для збільшення форми захисту, або як форма альтернативного пошуку оптимального рішення життєвої ситуації (своєрідний тренінг з адаптації до нових форм поведінки). Так, «Інкогніто» та безтілесність дозволяє приміряти автору різні «психологічні маски» і тим самим відшукати ідеальні шляхи реалізації життєвих подій, шукати життєві мотиви, спектр можливостей, цінностей, життєвого напрямку в цілому. Саме конфіденційність дає можливість експериментувати з «психологічними масками», що може відігравати, в свою чергу, терапевтичну функцію.

Також на тлі інших досліджень відмітимо психологів, які працюють з щоденниками в терапевтичному напрямку. Вони намагаються створити певну структуру, яка б допомогла структурувати свій буденний простір, життєві події.

Зокрема доктор Айра Прогофф розробив економічний і ефективний метод психологічної самопомоги створивши «структурований щоденник». Вправи щоденникового ведення постають як система опору для самодослідження, при цьому зміцнюється сприйнятливність до власного «внутрішнього процесу» і відбувається налаштування на діалогічне вимірювання життя.

На основі терапевтичного експерименту з різними формами ведення щоденника Прогофф і виявив, що неструктурований щоденник не виконував покладеної на нього функції – слугувати віддзеркалювальною поверхнею для внутрішнього процесу будь-якої людини. Щоденник повинен мати достатньо чітку структуру, щоб можна було виділити, описати і передати конкретні процедури.

Щоденник стає свого роду портфоліо особового і духовного розвитку, віддзеркалювальною поверхнею, на якій виявляється форма тонких душевних рухів, і їх специфічні напрями стають видимими для людини. Життєві події виявляються пов'язаними з нашими цінностями, намірами, бажаннями і т.п. в тимчасовій послідовності нашої історії, що віддається перевага. Опановуючи роботу з щоденником, людина переглядає свою життєву історію і встановлює контакт з «внутрішнім рухом життя» і налаштовує себе на його гармонію. Можна сказати, що щоденник – це інструмент для гармонізації життя людини і налаштування на його унікальну ноту.

Структура щоденника за Прогоффом.

Найголовніше в структурованому щоденнику – відсутність лінійності. Щоденник повинен бути облаштований так, щоб можна було вільно додавати сторінки в будь-який розділ. Розділи складають чотири так звані «вимірювання»:

1. *Життєвий час*. Сюди входять такі розділи, як «Період сьогодення», «Запис щоденного», «Події життєвої історії», «Віхи», «Роздоріжжя: шляхи обрані і не обрані», «Відвертість до майбутнього».

Уявлення про «розтягування часу» ґрунтується на фундаментальній відмінності між хронологічним часом і якісним часом. Хронологічний час – це об'єктивна послідовність подій, як вони розгортаються для стороннього, емоційно не залученого до них спостерігача. Якісний час, навпаки, – це суб'єктивне переживання подій, їх сенсу і цінності для людини, яка їх переживає.

При роботі з щоденником в центрі розташовується «період сьогодення». Людину просять визначити межі того теперішнього часу, в якому вона живе: яка подія стала межею між колишнім життям і нинішнім? Який зміст нинішнього періоду життя? На що схожий його плин? Період сьогодення розглядається як з раціональної, так і з нераціональної точки зору.

2. *Діалоги*. У цей вимір входять такі розділи, як: «Діалог з людьми», «Діалог з проектами», «Діалог з тілом», «Діалог з подіями, ситуаціями і обставинами».

У вправах для ведення щоденника пропонується прослідкувати життєву історію того, з ким або з чим ми прагнемо вступити в діалог: іншої людини, нашого власного тіла, якогось важливого для нас проекту і ін. Далі людина налаштовується на осмислену спадкоємність перебігу цієї життєвої історії, і уявляє собі свого співрозмовника мов би присутнім поряд. Між ними відбувається спонтанний діалог, що дозволяє зрозуміти щось нове і важливе про власне життя.

3. *Потік символів*. Цей вимір складається з таких розділів «Запис сновидінь», «Розширення сновидінь», «Незримі образи», «Розширення образів».

Важливе не тлумачення кожного конкретного сновидіння, а рух потоку сновидінь.

4. *Позаособистісні сенси*. У нього входять – розділи «Діалог з суспільством» і «Діалог з внутрішньою мудрістю» [10].

Робота із структурованим щоденником допомагає відновити контакт з позаособистісними джерелами сенсу – з мистецтвом, суспільними рухами, духовними ученнями і практиками.

Психологічний стан людей, що «опинилися між двома світами» важко назвати комфортним, хоча віртуальний світ існує поза часом.

Володінням множинним «Я» відносно нова але достатньо популярна тенденція (Келлі). Очевидно, що для того щоб конструювати віртуальну особистість, потрібно не тільки бути здатним бачити себе як потенційного виконавця різних ролей, але й хотіти виконувати їх.

Завдяки постійній діалогічності ("френдівій стрічці", коментуванню, відгукам) автор знаходиться в постійній життєвій смисловій динаміці, так оскільки отримує зворотній аналіз своїх життєвих позицій чи переконань: «Я ОК – Ти ОК», «Я не ОК – Ти ОК», «Я ОК – Ти не ОК», «Я не ОК – Ти не ОК» (типологія життєвих позицій за Е. Берном). Відтак, нове знання про самого себе призводить до саморегуляції своєї поведінки, набуваючи найбільшого значення в періоди життєвих криз, формування індивідуальності, змін в способі життя.

Отже, Інтернет-щоденник з його специфічною регулюючою комунікацією, з широкими можливостями вибору референтної групи для отримання зворотнього зв'язку і спостереженням за рефлексією власного досвіду інших людей дозволяє сформуванню не тільки навички комунікації, але й усвідомити, апробувати свій спосіб усвідомленої життєдіяльності в якості суб'єкта власного життєвого шляху. Хоча, варто відмітити, що віртуальний життєвий шлях дещо відрізняється від життєвого шляху у реальному світі. Відтак, віртуальна особистість, яка є принципово діалогічною, в мережевому щоденнику звертається до «самої себе», «до іншого», «до себе як іншого». А. Хітров предметом свого дослідження обрав особистість автора мережевого щоденника, яку розглядав як одну з моделей суб'єкта «новоевропейської культури».

І тут постає питання про місце, яке займає ВО поряд з іншими формами онлайн-репрезентації «Я». Слід зазначити, що створення ВО є переважно реалізацією поетичної стратегії самовинахідництва. До цієї ж стратегії відноситься процедура самовираження; відмінність полягає лише в тому, що в останньому випадку мова йде про розкриття вже наявної особистості, в той час як в першому – особистість твориться заново. Інші форми онлайн-саморепрезентації охоплюють історичну стратегію самопояснення і філософську стратегію самоаналізу. Відмітимо, що ця таксономія не охоплює тих форм ВО, коли об'єктом репрезентації є чуже «Я» (найбільш наочний приклад – клонування). Відповідно, автобіографічний модус слід доповнити біографічним, і ввести, хоча б, ще одну процедуру, яку умовно можна означити як моделювання.

Самостворення чи самоконструювання часто кваліфікують як унікальні ознаки мережевої особистості без «тіла», що неодноразово висвітлювалось у різних культурних традиціях. Традиційний погляд на суб'єкта в філософії нового часу може слугувати самим переконливим

прикладом. Суб'єкт новоєвропейської культури діяв в іпостасі мислячого «Я», безтілесного інтелектуального згустку. Введення «тіла» в теорію пізнання відбулося вперше в феноменології Мерло-Понті, вже в ХХ ст.

Ідея множинності особистості також має багату традицію. У новоєвропейській думці першим про ілюзії заговорив Девід Юм, який знаходився в явній опозиції до трактовки «особистості», як субстанції і константи, запропонованої раніше Декартом. Модель децентрованої, множинної, і несубстанційної особистості програвалась їй в літературних практиках, наприклад, у романтичній грі з двійниками, в літературі «поточку свідомості» – задовго до Пруста у сучасника Юма – Лоренса Стерна.

Самоконструювання, безтілесність і множинність – очевидні домінанти новоєвропейської культури – нагадують про свою актуальну присутність в практиках мережевої комунікації, в тому числі і в веденні мережевого щоденника. Так, Міхеєв М. [9] розглядає віртуальну особистість (ВО) як явище багатомірне та багатогранне. Автор виокремлює наступні основні її функції:

- раціональна побудова свого образу «для інших» (керування ідентичністю);

- перекладення частини функцій на віртуальний образ, що звільняє його творця від рутинних справ (голем);

- моделювання: імітація швидкоплинного життя й усвідомлення відсутності у суб'єкта свідомості і життя (роботи, комп'ютерні програми, штучний інтелект наділені ім'ям реальної чи надуманої людини; можливо і таке використання «ручних способів», наприклад, коли одна людина пише від особи іншої, вдаючи себе за неї);

- соціальна інженерія: використання ВО як інструменту впливу на розум і поведінку інших людей;

- містифікація: введення в оману інших людей шляхом видавання фантазійного за реальне;

- аналогія між віртуальною реальністю та простором уявного не тільки наділяє її якостями творчої середовища, але і визначає її психотерапевтичну функцію; створення ВО – один із способів віртуальної психотерапії: підвищення рівня психічного здоров'я шляхом реалізації бажань і фантазій, пригнічених у «нормальному житті» (North, North and Coble, 1997);

- самопізнання: розширення знань про «Я» шляхом об'єктивзації та інтеграції його аспектів (Gornu, 2003);

- міфотворчість: створення міфу про себе;

- реалізація екзистенційної потреби в лицедійстві, бажання «бути іншим, а не самим собою»;

- гра: довільна, не утилітарна діяльність, що створює порядок, відмінний від «повсякденної реальності», і яка супроводжується усвідомленням умовностей, що додає насолоду (про роль гри в культурі див.: Huizinga; про «внутрішню мотивацію» та її роль в творчому процесі див. Amabile, 1996).

Записи в щоденниках і роздуми над ними є зосередженням на своїх вчинках, бажання різносторонньо та різнопланово поглянути на них, довіра законам соціуму та певним соціальним суб'єктам.

Ще одне запитання стосується того, навіщо концентруємо силу розуму, що шукаємо і для чого? Чи, навіщо шукаємо очищення свідомості та сумління? Чому намагаємося отримати відчуття, яке відображає прогрес нашого буття?

На ці питання люди відповісти намагалися у всі часи за допомогою малих жанрів щоденникових текстів (з історичної точки зору). Нижче описані види, які зустрічаються і в Інтернет щоденниках як в чистому вигляді, так і в злитті певних структур та елементів щоденникової поведінки.

1. *Щоденник, записна книжка*: а) список справ на майбутнє, які повинні бути під рукою коли знадобляться, – так званий записник-щоденник, блокнот, відривний календарик, телефонна книжка; б) регулярна фіксація для порядку чи «для історії» того, що вже трапилось чи відбувалось за участю автора. Умовно кажучи останнє – це вахтерський журнал, адрес-календар, чи книга записів актів (відносяться до перед-текстів). 2. *Мемуари, спомини, пізніші записи*; 3. *Афоризми, цитати* (можна назвати записник чужих геніальних думок). Взагалі, навіть вкраплення іномовностей у «своє» і «чуже» слово говорять про автора як соціально та духовно адаптованого. Щоденник в щоденнику – коментар своїх подій. 4. *Наївні щоденники і домашня писемність* (фіксація почутого, випадки з життя). 5. *Щоденники-листи*. 6. *Сни, притчі, розмови з самим собою, сповіді та покаєння* (це теж перед-тексти записи і перекази власних снів, що було властиво таким прибічникам під- чи над-свідомої творчості як: Ф. Кафка, С. Далі, Г. Грін, А. Ефрон, Д. Самойлов, О. Ремізов, В. Шульгін). 7. *Записки з «мертвих будинків» і протоколи допитів*. 8. *Путьові замітки, записи на полях*. 9. *Автобіографічна проза* (автобіографії і спомини пишуться, як правило, на основі щоденників). 10. *Щоденник у вигляді словника, каталогу*. 11. *Щоденник повчань* (увів Л. Толстой та читав його кожного дня) [8]. Відтак, у блогах зберігаються такі психологічні функції, що і в літературних щоденниках (фіксація споминів, самопізнання, заміни друзів, самовиховання, компенсаторна та творча функція). Що-

денник постає як «джерело емоційної підтримки», «рух своєї душі», «виміром священного для автора».

Дослідники виділяють наступні **ознаки щоденника**:

1) текст не до кінця оформлений (завжди є можливість повернутися до нього, скоригувати); 2) опис подій робиться з невеликого часового відрізка (в ідеалі, не більше одного дня, звідси і форма – щоденник); 3) людина пише його сама; 4) для «особистого використання», звертаючись якби до самого себе; 5) опис подій відповідає реальним фактам, свідком яких був автор; 6) текст нарізаний датованими фрагментами. Окрім перерахованих шести, можуть бути й інші менш суттєві ознаки «щоденниковості» [1].

В свою чергу С.Б. Борисов виділив **функції, які традиційно виконує щоденник**: **по-перше**, це функція *культурної пам'ятки*, тобто щоденник, зберігає відбиток події індивідуального життя;

по-друге, функція *заповіту*, з зверненням до «розуміючого» читача ("нехай почитають після моєї смерті");

по третє, *релаксаційно-терапевтична* функція (щоденник потрібен людині для зняття емоційного і нервового напруження «в процесі вербальної раціоналізації переживань», що подібно до аутотренінгу);

по-четверте, *аутокогнітивна і/чи соціалізаційна* функція: природно, що записуючи (і перечитуючи) свої записи, ми часто самі краще пізнаємо мотиви власних вчинків. Ведення щоденника, як вважають науковці, концентрує і прискорює процес видобування досвіду із «потoku життя»;

по-п'яте, *культурно-ігрова* функція: щоденник це і своєрідна забаганка, надмірство, яким ми займаємося коли немає чого робити; у нього є *квазідіалогова* функція: коли немає з ким поговорити, то можна виговоритися в щоденнику – як тепер прийнято робити в Інтернеті, в *блогі*, чи мережевому щоденнику;

по-шосте, *гігієнічна*, очищаюча функція: нам періодично необхідно розвантажувати пам'ять від несуттєвих дрібниць, подробиць і деталей;

по-сьоме, *літературно-творча* функція: так чи інакше, автор щоденника стає – хоче він цього чи ні – свого роду творцем [2].

Взаємодія авторів Інтернет опосередкована певною кількістю специфічних особливостей: 1) *розрізненість учасників комунікації у часі і просторі*, яка потребує від учасників тренування певних норм, що регулюють процедури взаємодії (почерговість листів, швидкість і обов'язковість відповіді і т.п.); 2) *багатокористувальний характер даної сфери*, за виключенням окремих випадків довільного обмеження кола

читачів. У свою чергу, існуючий механізм об'єднання авторів Інтернет-щоденників в спільноти за суб'єктивними перевагами (залучення до списку «друзів»), за інтересами чи темами спілкування (community), що передбачає читання учасниками даного суспільства щоденників один одного чи тематичні повідомлення, дозволяє сформувати автору уяву про аудиторію, до якої він звертається.

Рефлексивна функція Інтернет-щоденника двояка: з одного боку, для коректного і короткого опису подій власного життя, резюмування переживань, поглядів необхідний погляд на себе зі сторони, очима потенційного читача. Сам процес ведення щоденника є пролонгованими роздумами вголос, винесеним на зовні процесом рефлексії. Окрім того, щоденник дозволяє подивитись на себе у минулому і сформулювати уявлення про себе у майбутньому, ідеальному чи, навпаки, небажаному, що є суттєвою складовою рефлексивної діяльності самосвідомості людини, необхідної для формування індивідуальності.

Суть ведення щоденника не зводиться до періодичних фіксацій життєвих подій. Процедура постингу, коментування, включення чи виключення інших користувачів, використання візуальних засобів, робота над оформленням щоденника, участь у житті співтовариств, організація їх і багато іншого говорить про те, що вести такий щоденник – це значить постійно перебувати в ньому і діяти в ньому. Названі операції складають структуру повноцінного життя мережевої особистості всередині блогу. В Живому Журналі модусами активного віртуального життя виступають розміщені фото, використання деяких елементарних елементів мови html, заміна «юзерпиків», побудова гіпертекстових полів, використання мережевих жаргонів.

Інтернет-щоденники зі своїми життєвими подіями (які отримали емоційний сплеск у буденному та були зафіксовані у слові) можна розглядати також з погляду на релігійні християнські вірування, своєрідними місіонерами духовності. В них часто, окрім багатьох інших тем, зустрічаються такі мотиви, як боротьба зі злом, наближення до Бога. Тут витоком духовного життя стає самопізнання. В сучасній культурі публічні самопрезентації мають віддалену схожість зі сповіддю, тому блог можна вважати досить непоганою репетицією. Духовенство в більшості випадків вважає блог деяким сурогатом сповіді. Так, у більшості випадків перед нами, дійсно її сурогат. В кращому випадку – розкаяння, але не покаяння. У Даля читаємо: «Розкаюватися – шкодувати про свій вчинок, усвідомлювати, що потрібно було зробити інакше, картатись за минуле совістю». «Покаятись – признати свій вчинок, сповідатись в гріхах; відмежуватись від попереднього, пагубного та гріховного жит-

тя, свідомо наблизитись до кращого» [4]. Покаяння можливе в межах релігійної свідомості, оскільки воно направлене від особистості до Особистості і невіддільне від поняття гріха. Розкаяння «без адресата» виражає лише жаль про моральну помилку. Окрім того, розкаяння цілком направлене на минуле, покаяння ж націлене на майбутнє, головний його зміст – зміна свідомості й «серця», бажання не повторювати невірного чи гріховного. Розкаяння зачіпає окремі частини вчинку людини, покаяння ж визначає «зміст і напрямок особистого життя людини, всієї її поведінки» [5]. Погоджуємося з релігієзнавцями, що літературна сповідь та проповідь в силу багатьох догм є віддаленою від початкових канонічних витоків, але, якщо зважати, що за основу беруться глибинні механізми зцілюючі душу і адаптуються до соціально-духовних потреб, то можливо така робота того варта.

Сповідь розглядається як унікальне явище культури, що організовує хаос свідомості новоевропейської людини, не залежно від того, який смисл – релігійний, світський, філософсько-символічний – закладений в це поняття. В ній є певний відступ від автобіографічності, і надання главенства створенню «книги життя» яка веде до *гармонії* буття у цьому світі [12].

З погляду на архітектоніку сповідального слова вона має: *хронологічний код* (*хронологічний код* присутній на всьому протязі історії і представлений найрізноманітнішими поєднаннями); *комунікативний код* (код адресації, наративний код); *риторичний* (метамовний) *код* [12]

Щоденниковедення, на думку Фуко, є своєрідною технологією піклування про себе – «техніка себе». Таким чином, досліджуючи свої життєві події особистість передбачає розглянути свої зобов'язання по відношенню до пошуку істини, виділити що саме в піклуванні про свої життєві вчинки, ситуації є найсуттєвішим, осмислити та обґрунтувати власні передумови [8].

В межах нашого дослідження варто відмітити також бачення даної проблеми К.С. Пігровим [9]. На його думку текст щоденника є віддзеркалення життя, можливість побачити його перед собою або так би мовити поглянути з боку. «Побачивши одного разу цей світ, ми виявляємося покликани до того, щоб подвоїти його в слові». А життя взагалі є незафіксований в письмовому слові щоденник. Відтермінування в часі, техніка влади над часом, – ознака культури, яка має потребу в *самоописі*. Щоденник в широкому сенсі близький до *архіву* чи *музею*. Це техніка, але і навпаки: техніка як соціальна пам'ять – це щоденник.

Він також вважає, що сам текст, в якому зафіксовані життєві події, є «текст влада», оскільки слово має сильний вплив, а враховуючи, що в таких текстах можна прослідкувати вертикальне (стрижнь-

ове, як діалог з Абсолютом – Бог, мудрець, інтелігенція, міжкультурне спілкування та ін.) та горизонтальне спілкування (особистість-особистість, особистість-соціум), то можна сказати, що життєві позиції пронизуються авторитетною думкою повсякчас для досягнення істинної життєвої гармонії.

Таким чином, щоденник є створеним самим індивідом «дзеркалом душі». Саме у щоденнику множинність соціальності стягується, в єдине. Спілкування з трансцендентним опосередковується і доходить «до крапки» щоденника, щоб потім на основі кристалізованої в ньому самосвідомості розгорнутись по тих же колах (сповідь, проповідь і т. д.), на завершення у формуванні розвиненої комунікації між іманентним і трансцендентним. Такий текст навіть не фіксація бесіди з вибраним Іншим (з яким сполучає мене любов або дружба), це текст парадоксальним чином до самого себе. У ньому є момент проповіді, але це проповідь самому собі, в ньому є момент сповіді, але це сповідь перед самим собою. Нарешті, це бесіда з самим собою. Щоденник взагалі схожий на людські роздуми, той потік свідомості, який плине в кожній людині. Але щоденник тим відрізняється від роздумів, що він включає інстанцію експлікованості. Саме у цих своїх якостях щоденник виявляє сенс буття (і генезису) індивідуальності.

Необхідно «відкрити» самого себе розвінчуватися з собою – це умова сходження до Абсолюту. Щоденник, сполучаючи достовірність буття, що мовчить, з духовною активністю, у зв'язку з цим завжди в тій чи іншій мірі – тайнопис. Тому він принципово не простий.

Навіть зараз, коли щоденник із своїм чуттєвим, подієвим мікросвітом виставлений на загальний огляд і дискусію, все рівно залишається його сакральна природа, бо автор знаходиться у тіні. Завжди до таких сакральних записів було і є двояке відношення, тому він і огорнутий аурою сорому. К.С. Пігров наголошував, що в зафіксованій життєвій події присутній момент сповіді перед собою і момент проповіді щодо виявлення оптимального шляху виходу із даної ситуації чи отримання внаслідок роздумів нової ідеї. Врешті, щоденник – це текст, «стягнутий» в точку актуальної нескінченості в плані співвідношення цілей і засобів вирішення життєвих питань [9].

Інтернет-щоденникове письмо – новий рівень розвитку наративу, де найбільш можливе вираження емоційного стану, «емоційного сплеску». Це досить дієвий засіб для самоорганізації та співвіднесення з особистим досвідом інших. Особистість долає свої буденні проблеми, життєві стереотипи, робить крок на зустріч новому життєвому смислу, долаючи часовий простір.

ЛИТЕРАТУРА

1. Белинская Е.П. Жичкина А.Е. Стратегии самопрезентации в Интернете и их связь с реальной идентичностью [Электронный ресурс]: / Е.П. Белинская, А.Е. Жичкина // Флогистон: «Психология из первых рук». – 2008. – Режим доступа : <http://flogiston.ru/articles/netpsy/strategy> (22.06.2010).
2. Борисов Сергей Борисович. Мир русского девичества. 70-90 гг. XX века: монография / С.Б. Борисов. – Москва: «Ладомир», 2002. – С. 255-262. – ISBN: 586218418x.
3. Горный Е. Онтология виртуальной личности [Электронный ресурс] / Новосибирский институт экономики, психологии и права. – «Новосибирское книжное издательство». – 2004. – С. 78-88. – Режим доступа : <http://www.netslova.ru/gornyy/v1.html> (22.06.2010).
4. Даль В. И. Толковый словарь великорусского языка. / В.И. Даль. – М.: В 4 т. – Т.3. 1978. – С. 238.
5. Даль В. И. Толковый словарь великорусского языка. / В.И. Даль. – М.: В 4 т. – Т.4. 1980. – С. 59.
6. Каспэ И. Internet studies и исследования «приватного пространства» [Электронный ресурс] \ \ Russian Cyberspace – Teksty – М. 2007. – Режим доступа : http://www.ruhr-uni-bochum.de/russ-cyb/library/texts/ru/kaspe_home.htm (22.06.2010).
7. Лотман Ю. М. Внутри мыслящих миров. Человек – текст – семиосфера – история [Текст] \ Юрий Лотман // Дом в «Мастере и Маргарите». – М.: «Языки русской культуры», 1996. – 464 с. – Ч.2. Гл. 3. – 464 с. ISBN 5-7859-0006-8 – Режим доступа : http://platonanet.org.ua/load/knigi_po_filosofii/filosofija_jazyka/lotman_vnutri_myslshhikh_mirov_chelovek_tekst_semiosfera_istorija/32-1-0-617 (22.06.2010); http://yanko.lib.ru/books/cultur/lotman_semiosphera.htm (01.09.2011) .
8. Михеев М. Дневник в России XIX-XX века – его-текст, или пред-текст \ Михаил Михеев – М., 2006. – 567с.
9. Пигров К.С. Интимный дневник как «простая вещь» [Электронный ресурс] // Вестник Самарской Гуманитарной академии. Серия «Философия. Филология». – 2008. – №1 (3). – стр.64-78. – Режим доступа : <http://www.phil63.ru/intimnyi-dnevnik-kak-prostaya-veshch> (22.06.2010).
10. Терапевтичне ведення щоденника по методу Айри Прогоффа [Электронный ресурс]: \ \ Домашняя страничка Кутузовой Дарьи. –

- М., 2009. – Режим доступа : <http://hpsy.ru/public/x3633.htm> (22.06.2010).
11. Сулер Дж. Люди превращаются в Электроников: основные характеристики виртуального пространства [Электронный ресурс]: // «Флогистон», психология и интернет. – М., 1998. – Режим доступа : <http://flogiston.ru/articles/netpsy/electronic> (22.06.2010).
 12. Уваров М.С. Архитектоника исповедального слова Проект поддержан Российским гуманитарным научным фондом, грант № 97-03-16117 [Электронный ресурс]: // Изд. «Алетейя», СПб., 2006. – Режим доступа : <http://www.philosophy.ru/library/uvarov/02/00.html>
 13. Koselleck R. *Vergangene Zukunft: zur Semantik geschichtlicher Zeiten.* – Frankfurt am Main: Suhrkamp, 1979.